

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000144

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 10-01-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Локота Ігор Миколайович

2. Ihor Lokota

Кваліфікація: 035

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 30-01-2025

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 7432

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21, 16.21.21, 16.21.21.21, 16.21.29

Тема дисертації:

1. Особливості мовлення при порушенні вищих психічних функцій: психолінгвістичний аспект.
2. Speech Features in Higher Mental Function Disorders: A Psycholinguistic Aspect.

Реферат:

1. Дисертацію присвячено психолінгвістичному аналізу особливостей усного та писемного мовлення пацієнтів із шизофренією, а також їхнього асоціативного фону. Мовленнєві особливості розглянуто як предмет лінгвістичного дослідження, проаналізовано мовленнєві вияви на різних рівнях мови, а також розроблено алгоритм психолінгвістичного дослідження, спрямований на виявлення мовленнєвих показників захворювання на шизофренію. Актуальність дисертації зумовлена необхідністю комплексного дослідження мовленнєвих особливостей пацієнтів із шизофренією в контексті сучасного психолінгвістичного аналізу. Попри вагому соціальну важливість проблеми психічних захворювань і наявні дослідження в галузі психіатрії, в українському мовознавстві бракує систематизованого підходу до вивчення мовленнєвих виявів цієї групи пацієнтів. Це створює потребу в глибокому теоретичному та практичному осмисленні, а також розробці ефективних методик для опису та діагностики мовлення при порушенні вищих психічних функцій, зокрема для такого захворювання, як шизофренія. Мета дисертаційної роботи полягає у виявленні й аналізі мовленнєвого комплексу хворих на шизофренію у проекції на його психолінгвістичну природу. Досягнення

поставленої мети передбачає необхідність вирішення таких конкретних завдань: зібрати фактичний матеріал, релевантний для комплексного психолінгвістичного аналізу; виявити у фактичному матеріалі усного мовлення основні лексичні, морфологічні, синтаксичні, прагматичні особливості; схарактеризувати специфіку письмового мовлення на рівні лексико-граматичних та графічних виявів осіб, хворих на шизофренію; провести асоціативний експеримент та зафіксувати і проінтерпретувати характерні риси асоціативного фону таких пацієнтів; інтегрувати отримані результати аналізу усного, письмового мовлення й асоціативного експерименту та розробити алгоритм комплексного психолінгвістичного дослідження виявів захворювання на шизофренію; верифікувати доцільність та наукову об'єктивність застосування такого алгоритму; узагальнити отримані результати і сформулювати практичні рекомендації щодо використання отриманого алгоритму. Об'єктом дослідження є мовлення хворих на шизофренію, а предметом – лексичні, граматичні, прагматичні особливості усного і письмового мовлення й асоціативний фон їхньої комунікації. Матеріалом дослідження послуговували 18 фрагментів усного мовлення пацієнтів загальною тривалістю 1 година 18 хвилин; 2 фрагменти письмового мовлення пацієнта, хворого на шизофренію; 53 асоціативних реакцій хворих та 548 асоціативних реакцій здорових осіб, а також близько 170 реакцій, залучених як додатковий ілюстративний матеріал. Весь фактичний матеріал дослідження був зібраний на базі Одеської обласної психіатричної лікарні №4 протягом 2010–2019 років, зафіксований на аудіоносії (диктофон), розшифрований та перероблений у формат, доступний для читання й аналізу. Методологічна база представлена загальнонауковими і спеціальними методами. Із загальнонаукових – метод спостереження, за допомогою якого було зібрано і зафіксовано актуальний фактичний матеріал; кількісний метод, який допоміг встановити число випадків різнорівневих порушень мовлення та загальну динаміку аналізованого фактичного матеріалу; описовий, який ґрунтується на здійсненні загальної характеристики зібраного матеріалу; порівняльний метод уможливив з'ясування характерних особливостей мовлення здорових респондентів та хворих на шизофренію. Із спеціальних – метод вільного асоціативного експерименту, який допоміг простежити динаміку асоціативних зв'язків у свідомості хворої людини та порівняти їх із реакціями здорових респондентів для унаочнення розбіжностей; компонентний аналіз, який допоміг виявити семантичні особливості граматичних та лексичних маркерів у мовленні ХШ; контекстуально-інтерпретаційний аналіз, який являє собою сукупність процедур, спрямованих на встановлення тих семантичних змін, яких зазнає усталена семантична структура слова в певному контексті; елементи прагмалінгвістичного аналізу, застосовані для з'ясування актуальних комунікативних стратегій у мовленні пацієнтів. Також застосовано елементи графологічного аналізу, спрямованого на вияв особливостей письмово зафіксованого мовлення. Дослідження ґрунтується на принципах психолінгвістики, нейролінгвістики, патопсихолінгвістики, а також теорії вищих психічних функцій Л. Виготського. У дисертаційній праці розглянуто проблему мовної особистості (МО), а саме МО з патологічними порушеннями мовлення внаслідок психічного захворювання. Результати дослідження підтвердили, що мовленнєві порушення у пацієнтів із шизофренією виявляються на всіх мовних рівнях: а) на фонетичному рівні було часто зафіксовано патологічно прискорений темп мовлення (тахілалія), а також один випадок апраксії; лексико-семантичний рівень демонструє схильність до використання okazionalizmів, метафоризації та зміни у значеннях слів; на морфологічному рівні спостерігається переважання дієслів, займенників та іменників;

2. The dissertation is dedicated to the psycholinguistic analysis of the features of oral and written speech in patients with schizophrenia and their associative background. Speech characteristics are considered the subject of linguistic research, with speech manifestations analyzed at various language levels. Additionally, a psycholinguistic research algorithm aimed at identifying schizophrenia has been developed. The need for a comprehensive study of the speech characteristics of patients with schizophrenia in the context of contemporary psycholinguistic analysis drives the relevance of the dissertation. Despite the significant social importance of addressing mental health issues and existing research in psychiatry, Ukrainian linguistics lacks a systematic approach to studying the speech manifestations of this patient group. This highlights the necessity for an in-depth theoretical and practical understanding, as well as the development of effective methods for describing and diagnosing speech disorders

associated with higher mental function impairments, particularly in conditions such as schizophrenia. The dissertation aims to identify and analyze the speech complex of patients with schizophrenia in relation to its psycholinguistic nature. Achieving this goal involves collecting factual material relevant for a comprehensive psycholinguistic analysis, identifying the main lexical, morphological, syntactic, and pragmatic features in the oral speech materials, and characterizing the specifics of written speech at the lexicalgrammatical and graphic levels among individuals with schizophrenia. It also includes conducting an associative experiment, documenting and interpreting the characteristic features of the associative background of such patients, integrating the results of oral speech, written speech, and the associative experiment to develop an algorithm for a comprehensive psycholinguistic study of schizophrenia manifestations, verifying the feasibility and scientific objectivity of applying such an algorithm, and summarizing the obtained results to formulate practical recommendations for its application. The object of the study is the speech of patients with schizophrenia, while the subject comprises the lexical, grammatical, and pragmatic features of their oral and written speech, as well as the associative background of their communication. The research material includes 18 fragments of oral speech from patients with a total duration of 1 hour and 18 minutes, 2 fragments of written speech from a patient with schizophrenia, 53 associative reactions from patients, and 548 associative reactions from mentally healthy individuals. All factual material was collected at Odesa Regional Psychiatric Hospital No. 4 between 2010 and 2019, recorded on audio devices (voice recorders), transcribed, and reformatted into a structure suitable for reading and analysis. The methodological framework of the research is based on general scientific and specialized methods. Among the general scientific methods, the observation method was employed to collect and record relevant factual material; the quantitative method helped establish the number of instances of multi-level speech disturbances and the overall dynamics of the analyzed material; the descriptive method was used to provide a general characterization of the collected material; and the comparative method allowed for identifying distinctive features of the speech of healthy respondents and patients with schizophrenia. Among the specialized methods, the free-associative experiment method enabled tracking the dynamics of associative connections in the consciousness of patients and comparing them with the reactions of healthy respondents to highlight differences. Component analysis facilitated the identification of semantic features of grammatical and lexical markers in the speech of patients with schizophrenia. Contextualinterpretive analysis, comprising a set of procedures, was used to determine the semantic changes that the established semantic structure of a word undergoes in a specific context. Elements of pragmalinguistic analysis were applied to clarify the communicative strategies present in the patients' speech. Additionally, elements of graphological analysis were used to identify features of written speech. The research is based on the principles of psycholinguistics, neurolinguistics, and pathological psycholinguistics, as well as L. Vygotsky's theory of higher mental functions. The dissertation examines the issue of linguistic personality (LP), specifically LP with pathological speech impairments caused by mental illness. The study's findings confirm that speech disorders in patients with schizophrenia manifest at all linguistic levels.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Локота І. М. Особливості асоціювання хворих на параноїдну шизофренії. Записки з українського мовознавства. 2020. Вип. 27. С. 259-266.

- Локота І. М. Особливості мовлення хворих при параноїдній шизофренії: асоціативний аспект. Одеська лінгвістична школа: кола реконструкцій. Колективна монографія. За ред. Т. Ю. Ковалевської та ін. 2020. С. 449–455.
- Lokota I. M. Association as a diagnostic criterion for paranoid schizophrenia. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2021. С. 81–85.
- Ковалевська Т. Ю., Локота І. М. Алгоритм психолінгвістичної ідентифікації мовленнєвих маркерів шизофренії. Записки з українського мовознавства. 2021. Вип. 28. С. 266–274 2021
- Локота І. М. Паузація в усному мовленні хворих на шизофренію. Записки з українського мовознавства. 2024. Вип. 31. С. 421–427.
- Локота І. М. Синтаксична структура речень у мовленні хворих на шизофренію: психолінгвістичний аспект. Вісник освіти та науки. Серія: Філологія. 2024. Вип. 10 (28). С. 379–386

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення якості життя та здоров'я населення, ефективності діагностики та лікування хворих

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0124U002647

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ковалевська Тетяна Юріївна
2. Tetyana Kovalevska

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Папіш Віталія Андріївна

2. Vitaliia Papish

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"

Код за ЄДРПОУ: 02070832

Місцезнаходження: вул. Підгірна, буд. 46, Ужгород, Ужгородський р-н., 88000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гогоренко Олена Володимирівна

2. Olena Gogorenko

Кваліфікація: д. філол. н., доцент, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Код за ЄДРПОУ: 02066753

Місцезнаходження: проспект Героїв України, буд. 9, Миколаїв, Миколаївський р-н., 54007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кондратенко Наталія Василівна

2. Nataliia Kondratenko

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, буд. 2, Одеса, 65082, Україна

